

IGNJO MILINOVIC

Osvrt na stjecanje kvalifikacija za zvanje chartering brokera u nekim pomorskim zemljama

Zbog složenosti pomorskog poslovanja u svijetu postoje specijalizirane osobe (fizičke i pravne), koje se bave posredovanjem oko zaključivanja raznih ugovora i drugih poslova između stranaka. Te osobe su poznate pod imenom brokeri.

Shodno tome kako brokeri u najviše slučajeva rade na zaključivanju ugovora između broдача i naručitelja u pomorskoj terminologiji poznatog kao Charter party, to znači da i pojam Chartering je najvjerojatnije nastao od to charter (unajmiti) odnosno od kovanice »Charter party« što znači pismeni ugovor o najmu broda.

Za Chartering se može reći da je posao koji je vezan za sklapanje ugovora o prevozu tereta između uvoznih — izvoznih poduzeća i prevozioca-broдача, kao nosioca plovidbenog poduhvata. Sam posao oko sklapanja navedenog ugovora međutim nije baš tako jednostavan. Mogli bismo reći da se on sastoji od jednog zaista stvaralačkog posla koje vode određene osobe — brokeri oko sporazumijevanja zainteresiranih stranaka i čitavog aparata veza i agencija razvrstanih po cijelom svijetu, a isto tako i pratećih službi koje sudjeluju u tom poslu.

U pomorskom poslovanju razlikuju se agenti koji zastupaju broдача obično u mjestu njegova sjedišta, a radi obavljanja za njeega raznoraznih komercijalnih i administrativnih poslova, kao i agenti koji sudjeluju u posredovanju između broдача i drugih zainteresiranih osoba prilikom sklapanja pomorskih prijevoznih poslova, osiguranja, kredita, prodaje brodova i dr. (engleski izraz za njih je chartering broker, odnosno često puta loading broker. Vidi o tome dr. Lj. Smokvina: Brodski agent, Pomorska enciklopedija str. 625, 1976. god. Zagreb).

Prema J. Bes-u chartering agenti su brokeri koji su posebno ovlaštene od većih brodskih uvoznika ili izvoznika, da za njihov račun traže potreban brodski prostor za prijevoz njihove robe. Chartering brokeri su pak posrednici između broдача koji traže zaposlenje za svoje brodove i naručitelja koji traži brodske usluge (Vidi Chartering and shipping terms J. Bes-a).

Za sklapanje svakog ugovora potrebne su dvije stranke. U prijevozu tereta morem te dvije stranke su brod i teret, odnosno brodar i naručitelj (unajmitelj). Brokeri su, zna-

či, posrednici koji nastoje da te dvije stranke na najprikladniji način slože i da se njihovi uvjeti i ugovori formuliraju u Charter Party.

Postoje više vrsta ugovora Charter Party-a. Svi su oni tipski pisani i prilagođeni različitim vrstama tereta i prijevoza, a sastoje se iz tiskanih i dodatnih klauzula i često su oblikovani tako da sadrže podosta pravnih stupica za broдача ili za naručitelja.

Služba chartering pretežno je orijentirana na brodove slobodne plovidbe i uglavnom se sastoji iz komercijalnog i operativnog odjela.

Komercijalni odjel obuhvaća posao oko izravnog izvršavanja datog ugovora.

Operativni odjel obuhvaća posao oko izravnog izvršavanja datog ugovora.

Rad u službi charteringa je vrlo dinamičan. Isti je vezan za proces stalnog razvoja tehnike i tehnologije i usavršavanja poslovanja, što svakako proizlazi iz pojave na tržištu brodske prostora sve različitih vrsta tereta i pakovanja, kao i pojave paletizacije i kontejnerizacije i novih tipova brodova, naime, brodova nove tehnologije.

Budući da služba charteringa, naime posao oko zaključivanja brodskih ugovora, te praćenje tržišta brodske prostora uz neprestani kontakt proizvođača robe i njihovih zastupnika, špeditera, kao i dr. zahtijeva vrlo široku pomorsku naobrazbu, vrsno poznavanje stranih jezika, poglavito engleskog, te stalnu radnu inventivnu aktivnost u posredničkim poslovima na relaciji brod — roba i obrnuto, uključujući i prevoz. Toj službi se danas poklanja vrlo velika pažnja u svjet-skim razmjerima.

Upravo zbog navedenog i pitanje zvanja, praktične obuke i znanja kojim suvremeni chartering broker treba da raspolaže, bila su razmatrana na sastanku BIMCO-a održanog ne tako davno u Kanu, gdje djeluje jedna radna grupa (sekcija) udruženja brokera.

Na tom skupu u Kanu došlo se do zaključaka, da je za uspješan rad brokera danas neophodna, kako stručna tako i školska kvalifikacija. Za stručnost koja bi se postigla samo putem prakse, zaključilo se da je nedovoljna. Navedeno proizlazi zbog činjenice, što je transport u današnje vrijeme doživio veliku transformaciju, kako po eksploataciji, tako i po efektivnosti i dinamici, pa samim tim suvremeni transport i traži osobe sa odgovarajućom školskom i stručnom spremom,

naime osobe sa velikim znanjem i umjećem, koje se mogu lako snaći i uklopiti u savremene zahtjeve nove transportne tehnologije.

Na skupu brokera u Kanu sudjelovali su predstavnici Norveške, Francuske, SR Njemačke i USA. Diskusija se uglavnom vodila o tome kako se i na koji način pružaju mogućnosti za sticanje teoretskog i praktičnog znanja potrebnog za taj poziv (struku) u pojedinim zemljama, te koliko je potrebno tom pozivu (struci) znanja i umješnosti i kako je potrebno to teoretsko i praktično, odnosno stručno znanje provjeriti. Tom prilikom se kroz diskusiju izvršila i komparacija gledišta o pitanju stjecanja zvanja i znanja između predstavnika prisutnih zemalja, za tu vrstu zanimanja (vidi: Fairfly Juni, July, 1979).

Mr. John Chr. Christensen iznio je kako se u Norveškoj zvanje chartering brokera dobija preko odgovarajućih tečajeva koji se održavaju na Norwegian Shipping Academy. Prvi je put tečaj uspostavljen 1968. god. Kandidati koji pohađaju tečaj i prate predavanja moraju biti zaposleni u nekoj pomorskoj agenciji ili brodarskom preduzeću, odjel chartering. Kurs obuhvaća obaveznih 350 sati predavanja koja obrađuju odabrana poglavlja iz ekonomije, prava, tehnike i tehnologije pomorskih prijevoza, kao i pomorske korespondencije na engleskom jeziku. Praksa se obavlja u toku dana u nekoj pomorskoj agenciji ili brodarskom preduzeću, odjel chartering, a predavanja se održavaju u ranim večernjim satima na akademiji. Po završenom tečaju vrši se provjera znanja, a nakon toga se dobija zvanje chartering brokera. Važno je napomenuti da se u Norveškoj za već iskusne brokere češće održavaju seminari u smislu inoviranja znanja iz suvremenog transporta.

Mr. Walter Say navodi da se u Z. Njemačkoj za rad u službi charteringa predviđa škola u trajanju od tri godine. Pohađanje škole je obavezno, a isto tako kandidati su dužni raditi u toku školovanja u nekoj pomorskoj agenciji, brodarskom poduzeću ili pomorskoj špediciji. Nakon tri godine pohađanja škole i položenog odgovarajućeg završnog ispita, kandidati dobijaju naziv pomorskog trgovca (Schiffahrtskaufmann-merchant in the shipping business).

U Francuskoj prema navodima Mr. P. F. Dardalet-a (President of the Societe Transport et d, Affretement) postoji više pomorskih specijaliziranih škola za stjecanje teoretskog znanja iz pomorske problematike, dok je obuka ljudi, koji treba da se zaposle u službi charteringa pod kontrolom Instituta za pomorsku ekonomiju (Institute for Maritime Economics).

U Engleskoj organiziranje tečajeva za osposobljavanje brokera naime osoba koje će raditi u službi charteringa vrši »Institute of Chartered Shipbrokers«. Pored navedenog u

Engleskoj postoje i neke privatne kompanije, kao na pr. Galbraith Wrigtson, koje organizira akademske tečajeve za stjecanje zvanja za rad u službi charteringa.

Mr R. H. Morton iz USA je istakao da je po njegovom mišljenju važno da broker posjeduje osnovno znanje iz svjetske privredne situacije i da je završio Maritime College ili U. S. Merchant Marine Academy. On dalje napominje da navedene institucije organiziraju tečajeve u vezi charteringa i da se preko tih tečajeva stvara kadar za rad u charteringu. Na kraju on dodaje, da je ipak za uspješan rad brokera manje važna sprema u odnosu na praksu.

U Kanu se pored ostalog raspravljalo i o načinu školovanja za navedenu djelatnost u Belgiji i Italiji. Međutim o sistemu školovanja za tu vrstu zanimanja, u zemljama istočne Evrope i u Jugoslaviji nije bilo govora.

Upravo zbog navedenog želja nam je, da napomenemo da je školovanje ljudi za rad na charteringu (zaključivanju brodskog prostora) u našoj zemlji na zavidnoj razini. Istina, kod nas nema za tu vrstu djelatnosti nekog usmjerenja, tj. nekog usmjerenog obrazovanja, no zato postoje vrlo specijalizirane više i visoke pomorske škole, odnosno prometni, pomorski i ekonomski fakulteti (usmjerenje pomorstvo i ostali promet), koji omogućavaju studentima, da steknu potrebna teoretska znanja iz oblasti trgovine, pomorstva i prometa u širem smislu, što je neophodno za rad u službi charteringa. Nešto, ipak, i kod nas nedostaje, a trebalo bi da se obrađuje u okviru nekog predmeta na navedenim institucijama. Mišljenja smo da nedostaje određeni i programirani broj satova iz recimo predmeta Organizacija i tehnika charteringa, kao i praktični rad na charterovanju (praktični rad pri zaključivanju brodskog prostora) tokom školovanja. Ovaj bi predmet trebao obuhvatiti posebnu stručnu problematiku u odnosu na konvencionalno i tradicionalno izučavanje pomorskog prava pod ovim ili onim imenom i opće tumačenje tipskih ugovora i klauzula, kao i izučavanje terminologije charteringa.

Pored navedenog za rad u službi charteringa, a to je između ostalog istaknuto i na skupu brokera u Kanu, uz određenu školsku spremu, vrlo je važno da broker ima prirodenu sklonost i smisao za posao posrednika pri zaključivanju odnosno posredovanju i pregovorima o uvjetima prijevoza i pripremanju odgovarajućih klauzula. On mora biti vrlo fleksibilan i imati urođeni smisao za iznalaženje najracionalnijih sistema prijevoza tj. transportnih sredstava i najminimalnijih troškova u interesu svojih komitenata. Mišljenja smo da je ne tako davni sastanak brokera u Kanu upravo na to najviše i insistirao.